

EFFICIENCY OF NATIVE LANGUAGE EDUCATION IN THE TRANSCARPATHIA BASED ON A REPEATED QUESTIONNAIRE SURVEY (2008–2018)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2(44)

УДК 81'27 (477.87)

DOI:10.24144/2663-6840/2020.2(44).136–140

Дудич-Лакатош К. Efficiency of Native Language Education in the Transcarpathia Based on a Repeated Questionnaire Survey (2008–2018); кількість бібліографічних джерел – 20; мова англійська.

Abstract. During our research, we wish to find out whether the native language education reform of 2005 brought any positive changes in teaching the common language norm in the Hungarian schools in Transcarpathia. The research conducted last year (20 schools, 280 students) proved that additional native language education has a spectacular result: young people have a far more positive, objective attitude towards non-common language versions. By all means it is also worth to know whether any such changes can be discovered concerning the use of language phenomena observed with the help of the three task types. Based on an earlier survey it was proven that changes can actually be observed concerning the opinion about language dialects since the Hungarian language curriculum of 2005 became effective. This change is clearly positive. Students showed benevolence concerning language dialects, dialect speakers in far larger proportion than earlier. And it is not only present in the field of numbers. Their explained opinion also shows a more objective, rational view. Whether we look at the approach to, perspectives of the concept of language dialects, or the reasoning of their answers based on emotional attitude (e.g. Would you feel sorry if dialects died out?). It is clearly an efficient change compared to the earlier data that while in the course of the previous survey the situation of the minorities, borrowed elements were not mentioned concerning the local language variants (or if they were, then in a negative context). These changes are clearly due to the additive attitude and the secondary school textbooks prepared in this view.

Such clear changes cannot be observed concerning tasks about common language norm awareness. Small differences can be seen concerning a few phenomena in the percentage of standard answers: in the case of using *-nák*, the future tense of the predicate *kell*. Studying the adverb of place suffix *-nál/-nél* used instead of *-hoz/-hez/-höz* and *-től/-től* in a comparative function only shows an increase in percentage in the case of sentence correction tasks. This indicates that in the past 10 years representatives of the studies age group became somewhat more aware.

The changed attitude that can be found in the Hungarian language curriculum in Transcarpathia and in the Hungarian language textbooks is by no means favorable for this positive change.

Keywords: language attitude, native language variant, Transcarpathian school students, stereotypes.

Setting up the research problem. As the material for our dissertation prepared between 2007 and 2008 we conducted surveys among ethnic Hungarian students in Transcarpathia concerning their language awareness, with special regard to their language dialect attitude. In our present research, we wish to find out whether the native language teaching reform of 2005 in ethnic Hungarian schools in Transcarpathia brought any positive changes in the field of teaching and the teaching efficiency of common language norm.

A study conducted on a representative sample in the past year (20 schools, 280 students) proved that additive native language education has a spectacular result: young people related to non-common language variants much more positively, objectively. It is definitely worth knowing whether any such changes can be found in the area of using the language phenomena we studied with the help of three task types (sentence correction, sentence selection, sentence completion).

With the support of the Domus motherland senior tender we conducted a repeated survey in the ethnic Hungarian schools of Transcarpathia. Since full sample survey was not a goal in this tender, we selected a representative sample that included 20 educational institutions. In the course of the repeated survey, a total of 280 youth answered the questions.

The methods of the study. Defining the concept of norm has been a problematic issue of language studies

for a long time. Scientists agree that we cannot speak about one norm concerning a specific language, since «*as many language dialects there are in our language, so many norms are there*» [Bencédy 1994, p. 17], crossing, overlapping, weaving into each other. Several authors mentioned that language norm has several components: example, knowledge, lore, judgement influenced by external societal effects. The sum total of the above shapes the norm awareness, language appreciation of a speaking community. Zoltán Gombocz explained this in 1931 as follows: «*The language expression identical to the customs of a language community is right, the one contrary to such customs is wrong*» [Gombocz 1931, p. 11]. In the course of native language classes in schools the teachers intend to have the students learn, practice, understand common language norms, that is, the rules of the standard. In this environment this is *what is right*. In the last part of our questionnaire studying the language awareness of ethnic Hungarian students in Transcarpathia we intended to find out what is identical to the language use customs of the studied group, that is, what they consider right. What kind of known examples, what level of common language norm awareness the numbers present in a formal situation (school class, filling out a questionnaire concerning matters of language use), in writing. What are the non-common language variants young people rather accept, produce or choose, and what independent variables these decisions show a correlation to.

In our questionnaire we asked the students about language variables that are widespread in Transcarpathia (in the North-Eastern language dialect region). There are variables in the questionnaire that can be observed in the entire Hungarian language region, so they are priority phenomena of language arts, native language teaching in schools (*suksük, szukszük, -bV* in an inessivus function, the hypercorrect use of the above, the location of the *-e* interrogative word in the word order, the use of *-nák*). We inquired about a couple contact phenomena among the sentence correction tasks as well; we were interested in how young people are aware of the non-Hungarian standard nature of these phenomena.

Main research material. The so-called *suksük* use, *suzkszük* use, *csukcsük* use is maybe the most stigmatized phenomenon of the language arts literature in Hungary and Transcarpathia [Balogh 1991; Grétsy – Kovalovszky 1980, p. 616–618; Horváth 1991]. This is the phenomenon when instead of the S/3 and/or P/1, 2, 3 person standard form of verbs ending in *-t* or *-sz* in the indicative tense, in transitive conjugation the imperative is used (e.g. *Holnap megkössük az egyezséget*). Several studies proved that despite the social stigma these phenomena are widespread in the language use in both Hungary and in Hungarian communities outside the borders [Balogh 1997, p. 35–47; Imre 1963; Kassai 1998, p. 23–25; and studies presenting the results of the National Socio-Linguistic Study, the Budapest Socio-Linguistic Interview and the RSS research]. It was also proved that the opinion about using *suksük* and *suzkszük*, and therefore the frequency of use is not the same: the non-standard nature of the latter phenomenon is less known.

We inquired about the *suzkszük*-form with the following sentences:

102. *Miklós félt, hogy elszalassza az utolsó lehetőséget.* (MJ)

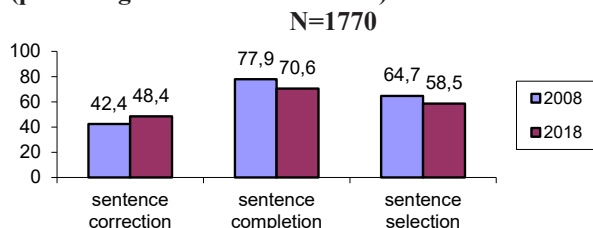
202. *A tanár soha nem hala.....el a számonkérést (elhalaszt).* (MK)

303. a) *A tanulók nehezen választják ki a megfelelőt.*

b) *A tanulók nehezen választák ki a megfelelőt.* (MV)

We study and present the received data from the perspective of the percentage (proportion) of answers conforming to the codified common language norm our submitters gave in 2008 and 2018, respectively (indicating this with the expression “standard answers”).

Fig. 1. Indicative form of verbs ending in -sz (percentage of standard answers)

$\chi^2=33,112, df=3, p<0,000$ (MJ)

$\chi^2=25,478, df=3, p<0,000$ (MK)

$\chi^2=16,495, df=2, p<0,000$ (MV)

From the numerical data it turns out that compared to the situation 10 years ago no significant changes occurred, except in the case of sentence correction tasks. The task types influenced the answers in this case as well: common language answers were evoked by the question requiring sentence completion in the largest proportion.

Language arts also study the issue of *-nVk* suffix addition in subjective *ik*-less conjugation in conditional tense, S/1 person, considering it wrong, a grave fault, and its use is also strongly stigmatized in Hungary [Grétsy–Kovalovszky 1980, p. 626; G. Varga 1990, p. 179]. According to the data received in the course of the Budapest Socio-Linguistic Interview this phenomenon correlates with the occupation of the submitters and the task types [Borbély 2007, p. 53–58]. In her study Anna Borbély also calls the attention to that «*the negative opinion of society concerning the non-standard (nák) is much greater than it would be justified based on its incidence*» [Borbély 2007, p. 57].

Looking at the diagram it is clear that the non-standard nature of this phenomenon among students in Transcarpathia is less known than the ones mentioned above.

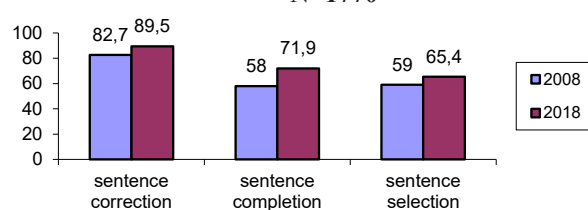
105. *Nagyon szívesen úsznák a Tiszában.* (MJ)

205. *Ha tehetném, egész éjszaka olvas.....* (olvas) (MK)

305. a) *Jó lenne, ha újra kézilabdázhatnák.*

b) *Jó lenne, ha újra kézilabdázhatnék.* (MV)

Fig. 2. Use of -nák (percentage of standard answers)

$\chi^2=53,338, df=3, p<0,000$ (MJ)

$\chi^2=28,594, df=3, p<0,000$ (MK)

$\chi^2=3,796, df=2, p=0,15$ not significant (MV)

There is a significant difference in the case of using *-nák*: in 2018 the questioned youth gave common language solutions on the filled in worksheets in larger proportion.

Looking at the results according to task type a change can be observed here also, compared to the previous situation: in this case, normative solutions were received in the case of sentence correction tasks in the largest proportion.

According to the norms of the Hungarian common language the *-e* interrogative word always connects to the predicate. According to the Manual of Language Arts detracting from this norm is a mistake [Grétsy – Kovalovszky 1980, p. 458]. We can get information about the spread of and opinion about this phenomenon from several socio-linguistic surveys [Beregzászi – Márku 2003, p. 179–207; Kassai 1994, p. 125–130; Kassai 1994a, p. 42–48; Kassai 2004, p. 72–7].

We studied the use of the place of the *-einterrogative* word in the word order by students in Transcarpathia using sentence correction and sentence selection tasks.

106. *Azt szeretném kérdezni, nem-e látta Annát.* (MJ)

306. a) *Nem-e akarsz velünk jönni?*

b) *Nem akarsz-e velünk jönni?* (MV)

The students gave common language answers in somewhat larger proportion than 10 years before: 45,1% in the case of sentence correction tasks, 78,4% in the case of sentence selection tasks. In the case of this variable the common language norm is again present in a smaller proportion among the solutions of the sentence correction task.

The future tense nonstandard form of the predicate *kell* (need), *kellesz* is a frequent phenomenon of the language use of ethnic Hungarians in Transcarpathia [Beregszászi – Márku 2003, p. 183]. According to István Kótyuk its spread was facilitated by the influence of the Russian and the Ukrainian language [Kótyuk 1995, p. 53].

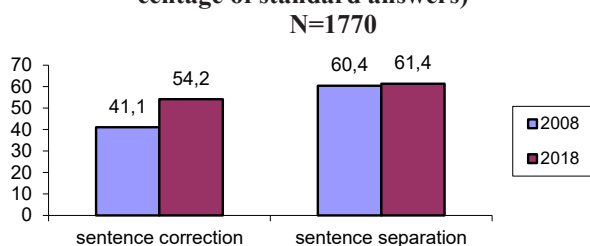
We studied its use based on two tasks. We indicated the pronounced form of the conjugated variant in the sentences, since the students probably have not seen the expression *kellesz* written, and it might confuse them when giving answers.

109. *Holnap el kell lesz (kellesz) mennem orvoshoz.* (MJ)

309. a) *El kell lesz (kellesz) mennem a könyvtárba.* b) *El kell majd mennem a könyvtárba.* (MV)

A difference can be seen in the case of this variable: several students corrected the sentence using the standard form or selected the standard form in the case of both task types. The difference between the proportion of answers is significant: if they see the common language and the non-common language variant written (Sentence selection task) their decision is more confident than in the case when only one form is before them.

Fig. 3. Future tense of the predicate *kell* (percentage of standard answers)

$\chi^2=81,252$, $df=3$, $p<0,000$ (MJ)

$\chi^2=0,29$, $df=2$, $p=0,865$ (MV)

Another characteristic of the language use of ethnic Hungarians in Transcarpathia (with a dialect background) is the adverb of place suffix *-nál/-nél* used in the place of *-hoz/-hez/-höz*. A larger proportion of common language answers were received in 2008 than in 2018 in the case of this variable. Here, observing the situation according to task types no such quantitative difference can be seen as in the case of the former phenomena.

110. *Nyáron sokszor utaztam nagymamámna.* (MJ)

310. a) *Holnap mindenképpel megyek hozzátok;*

b) *Holnap mindenképpel megyek nálatok.* (MV)

The use of the *-tól/-től* suffix is also frequent in the language use of ethnic Hungarians in Transcarpathia to express comparison. We can find examples of the synonymy of *-nál/-nél* and *-tól/-től* already in the late ancient Hungarian era linguistic sources [Korompay 1992, p. 401–408]. According to the Manual of Language Arts using *-tól/-től* is to be avoided in a comparative adverb function [Grétsy – Kovalovszky 1980, p.250]. However, Endre Rácz writes the following: «We can consider it a positive language dialect influence in the grammatical system of the common language that for example the *-tól/-től* suffix of the so-called comparative adverb is used ever more often, at the expense of the *-nál/-nél* suffix. (...) Its reemergence and becoming almost a part of common language is a welcome development also because the suffix *-nál/-nél* – in several other meanings as well – is far too frequent in our speech and writing» [Rácz 1987, p. 3]. Studying the language use of ethnic Hungarians outside the borders several authors are of the opinion that the wider spread of the phenomenon is the consequence of foreign language influences besides the language use more characteristic of the language dialect [Beregszászi – Márku 2003, p. 184].

111. *A mi településünk sokkal nagyobb a szomszédfalutól.* (MJ)

208. *A bátyám ötévvel idősebb Laci.....* (Laci). (MK)

311. a) *Évá jobban szeretem Maritól.*

b) *Évát jobban szeretem Marinál.* (MV)

In the case of this phenomenon significant differences can only be seen compared to the earlier data in the case of the sentence correction task type.

The results of the analysis. Based on an earlier survey it was proven that changes can actually be observed concerning the opinion about language dialects since the Hungarian language curriculum of 2005 became effective. This change is clearly positive. Students showed benevolence concerning language dialects, dialect speakers in far larger proportion than earlier. And it is not only present in the field of numbers. Their explained opinion also shows a more objective, rational view. Whether we look at the approach to, perspectives of the concept of language dialects, or the reasoning of their answers based on emotional attitude (e.g. Would you feel sorry if dialects died out?). It is clearly an efficient change compared to the earlier data that while in the course of the previous survey the situation of the minorities, borrowed elements were not mentioned concerning the local language variants (or if they were, then in a negative context). These changes are clearly due to the additive attitude and the secondary school textbooks prepared in this view.

Conclusions. Such clear changes cannot be observed concerning tasks about common language norm awareness. Small differences can be seen concerning a few phenomena in the percentage of standard answers: in the case of using *-nák*, the future tense of the predicate *kell*. Studying the adverb of place suffix *-nál/-nél* used instead of *-hoz/-hez/-höz* and *-tól/-től* in a comparative function only shows an increase in percentage in the case of sentence correction tasks. This indicates that

in the past 10 years representatives of the studies age group became somewhat more aware.

The changed attitude that can be found in the

Hungarian language curriculum in Transcarpathia and in the Hungarian language textbooks is by no means favorable for this positive change.

LITERATURE

1. Balogh L. A regionális nyelvváltozatok és a nyelvi norma. In Kemény Gábor szerk. *Normatudat – nyelvi norma*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, 1992. O. 23–30.
2. Balogh L. A suksükölés. *Kárpáti Igaz Szó*. 1991. november 12. O. 3.
3. Balogh L. A magyar nyelvjárások és a suksükölés. *Magyar Nyelv* 93. 1997. O. 354–360.
4. Bencédy J.A beszélt nyelv és norma. In Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk. *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, 1994. O. 17–21.
5. Beregszászi A., Márku A.A kárpátaljai magyar középiskolások nyelvhasználatáról. In Csernicskó István szerk., *A mi szavunk járása*. Ungvár: PoliPrint, 2003. O. 179–207.
6. Borbély A. Társadalmi variabilitás és/vagy stílus-variabilitás: a (nVk)₂ nyelvi változó a Budapesti Szociolingvisztikai Interjú 2. változatában. In Gutmann Miklós–Molnár Zoltán szerk. *V. Dialektológiai Szimpozion*. Szombathely: Berzsényi Dániel Főiskola BTK Magyar Nyelvészeti Tanszék, 2007. O. 53–58.
7. Csernicskó I. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Budapest: Osiris Kiadó, 1998. 324 o.
8. G. Varga Gy. Presztízsváltozat, stigmatizált változat. In Balogh Lajos–Kontra Miklós szerk. *Élőnyelvi tanulmányok*. Linguistica. Series A. Studia et dissertationes, 3. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, 1990. O. 78–182.
9. Gombocz Z. Nyelvhelyesség és nyelvtudomány. *Magyar Nyelv* 27, 1931. O. 1–11.
10. Grétsy L., Kovalovszky M. szerk. *Nyelvművelő kézikönyv I*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1980. 537 o.
11. Horváth K. Szemben beszélünk, mint Magyarországon? *Kárpáti Igaz Szó* 1991. november 13. O. 8.
12. Imre S. Hol beszélnek legszebben magyarul? *Magyar Nyelvőr* 87, 1963. O. 279–283.
13. Kassai I. Az -e kérdőszó vándorlásai. In Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk. *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, 1994. O. 125–130.
14. Kassai I. Nyelvi norma és nyelvhasználat viszonyáról az -e kérdőszó mondatbeli helye(i) kapcsán. *Magyar Nyelv* 90, 1994a. O. 42–48.
15. Kassai I. Csoda-e, ha suksükölünk? In Sándor Klára szerk. *Nyelvi változó – nyelvi változás*. Szeged: JGYF Kiadó, 1998. O. 23–25.
16. Kassai I. Az -e kérdőszó és az i kötőszó együttes előfordulásának szórendi megoldásai. In P. Lakatos Ilona, T. Károlyi Margit szerk. *Nyelvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré*. Budapest: Tinta Kiadó, 2004. O. 72–76.
17. Korompay K. A névszóragok szinonimikája. In Benkő Loránd főszerk. *A magyar nyelv történeti nyelvtana II/1* Budapest. 1992. O. 401–408.
18. Kótyuk I. *Anyanyelvünk peremén*. Ungvár–Budapest: Intermix Kiadó, 1995.
19. Rác E. A mai magyar nyelv változásai. *Magyar Nyelv* 83, 1987. O. 1–7.
20. Váradi T., Kontra M. A stigmatizált magyar kijelentő mód társadalmi disztribúciójáról. In Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk. *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, 1994. O. 115–124.

REFERENCES

1. Balogh L. (1992) Regional language variants and language norm [A regionális nyelvváltozatok és a nyelvi norma]. In Kemény Gábor szerk. *Normatudat – nyelvi norma*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete. O. 23–30 [in Hungarian].
2. Balogh L. (1991) The use of the suffixes “-suk” and “-sük” [A suksükölés]. *Kárpáti Igaz Szó*. november 12. O. 3 [in Hungarian].
3. Balogh L. (1997) Hungarian language dialects and the use of the suffixes “-suk” and “-sük” [A magyar nyelvjárások és a suksükölés]. *Magyar Nyelv* 93. O. 354–360 [in Hungarian].
4. Bencédy J. (1994) The spoken language and the norm [A beszélt nyelv és norma]. In Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk. *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete. O. 17–21 [in Hungarian].
5. Beregszászi A., Márku A. (2003) On the language use of Hungarian secondary school students in Sub-Carpathia [A kárpátaljai magyar középiskolások nyelvhasználatáról]. In Csernicskó István szerk., *A mi szavunk járása*. Ungvár: PoliPrint. O. 179–207 [in Hungarian].
6. Borbély A. (2007) Social variability and/or style variability [Társadalmi variabilitás és/vagy stílus-variabilitás: a (nVk)₂ nyelvi változó a Budapesti Szociolingvisztikai Interjú 2. változatában]. In Gutmann Miklós–Molnár Zoltán szerk. *V. Dialektológiai Szimpozion*. Szombathely: Berzsényi Dániel Főiskola BTK Magyar Nyelvészeti Tanszék. O. 53–58 [in Hungarian].
7. Csernicskó I. (1998) Hungarian language in Ukraine (Transcarpathia) [*A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*]. Budapest: Osiris Kiadó. 324 o. [in Hungarian].
8. G. Varga Gy. (1990) Prestige variant, stigmatized variant. [Presztízsváltozat, stigmatizált változat]. In Balogh Lajos–Kontra Miklós szerk. *Élőnyelvi tanulmányok*. Linguistica. Series A. Studia et dissertationes, 3. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete. O. 178–182 [in Hungarian].

9. Gombocz Z. (1931) Language correctness and language studies [Nyelvhelyesség és nyelvtudomány]. *Magyar Nyelv* 27. O. –11 [in Hungarian].
10. Grétsy L., Kovalovszky M. szerk. (1980) Manual of language arts [*Nyelvművelő kézikönyv I*]. Budapest: Akadémiai Kiadó. 537 o. [in Hungarian].
11. Horváth K. (1991) Do we speak nicer than the ones in Hungary? [Szebben beszélünk, mint Magyarországon?] *Kárpáti Igaz Szó* november 13. O. 8 [in Hungarian].
12. Imre S. (1963) Where is the Hungarian language spoken the most beautiful way? [Hol beszélnek legszebben magyarul?] *Magyar Nyelvőr* 87. O. 279–283 [in Hungarian].
13. Kassai I. (1994) Migrations of the interrogative word -e [Az -e kérdőszó vándorlásai]. In Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk. *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete. O. 125–130 [in Hungarian].
14. Kassai I. (1994a) On the relationship between language norm and language use concerning the place(s) of the interrogative word -e in the sentence [Nyelvi norma és nyelvhasználat viszonyáról az -e kérdőszó mondatbeli helye(i) kapcsán]. *Magyar Nyelv* 90. O. 42–48 [in Hungarian].
15. Kassai I. (1998) Is it surprising that we use the suffixes “-suk”, “-sük”? [Csoda-e, ha suksükölünk?] In Sándor Klára szerk. *Nyelvi változó – nyelvi változás*. Szeged: JGYF Kiadó. O. 23–25 [in Hungarian].
16. Kassai I. (2004) Word order solutions for the joint occurrence of the interrogative word -e and the conjunction is [Az -e kérdőszó és az is kötőszó együttes előfordulásának szörendi megoldásai]. In P. Lakatos Ilona–T. Károlyi Margit szerk. *Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré*. Budapest: Tinta Kiadó. O. 72–76 [in Hungarian].
17. Korompay K. (1992) Synonymity of nominal suffixes [A névszóragok szinonimikája]. In Benkő Loránd főszerk. *A magyar nyelv történeti nyelvtana II/1* Budapest. O. 401–408 [in Hungarian].
18. Kótyuk I. (1995) On the peripheries of our native language [*Anyanyelvünk peremén*]. Ungvár–Budapest: Intermix Kiadó. 210 o. [in Hungarian].
19. Rácz E. (1987) Changes in the current Hungarian language [A mai magyar nyelv változásai]. *Magyar Nyelv* 83, O. 1–7 [in Hungarian].
20. Váradi T., Kontra M. (1994) On the social distribution of the stigmatized Hungarian indicative mode [A stigmatizált magyar kijelentő mód társadalmi disztribúciójáról]. In Kemény Gábor–Kardos Tamás szerk. *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, O. 115–124 [in Hungarian].

ДІЄВІСТЬ ВИКЛАДАННЯ РІДНОЇ МОВИ НА ЗАКАРПАТТІ НА ОСНОВІ ВІДПОВІДЕЙ, ОТРИМАНИХ ВІД РЕСПОНДЕНТІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПОВТОРНОГО АНКЕТУВАННЯ (2008-2018)

Анотація. У ході дослідження ми намагалися з’ясувати, чи принесла освітня реформа 2005 року, спрямована на викладання рідної мови, позитивний вплив на викладання загальнонародної мови в школах Закарпаття з угорською мовою навчання. Проведені в попередні роки дослідження (20 шкіл, 280 учнів) довели, що використання зіставного методу під час викладання рідної мови приносить наочні результати: молодь більш позитивно, об’єктивніше ставиться до варіантів нелітературної мови. Досліджуючи це питання, також варто звернути увагу на те, чи настали подібні зміни у сфері використання мовних явищ, вивчення яких базувалося на застосуванні трьох типів завдань. Проведене раніше дослідження показало, що зміни у сприйнятті діалектів відзначалися з моменту запровадження 2005 року навчального плану з угорської мови й ці зміни однозначно слід розцінювати як позитивні. У відсотковому співвідношенні переважна частина учнів виявляють більшу толерантність у ставленні до діалектів та їх носіїв, ніж раніше. І це виявляється не лише в кількісному еквіваленті. Висловлені респондентами думки свідчать про більш об’єктивну та раціональну світоглядну позицію, аналіз яких може базуватися як на підході та аспектах тлумачення терміна *діалект*, так і *тону отриманих відповідей, наданих в емоційному пориві (наприклад: Чи не шкодували б, якби діалекти вимерли?)*.

У сфері завдань, що оцінюють знання з норм загальнонародної мови, такі зміни виявилися слабше. Незначні зміни помічені у співвідношенні стандартних відповідей, що вказують на те чи інше мовне явище, тобто зміни виявилися у використанні суфіксів *-nák* у випадку вживання присудка *kell* у майбутньому часі. Використання суфікса *-nál/-nél*, що виконує функцію обставини місця та заміною суфікс *-hoz/-hez/-höz* у порівняльно-функціональному аспекті, використання суфікса *-tól/-től* вказує на пропорційне збільшення лише у випадку, коли суфікс використовується з метою корекції речення. А це вказує на те, що представники досліджуваної вікової категорії за останні 10 років стали більш свідомими. Цим позитивним зрушенням аж ніяк не сприяє той змінений підхід, який маємо в нинішньому навчальному плані та підручниках з угорської мови.

Ключові слова: мовний аттитюд, варіант рідної мови, школярі Закарпаття, стереотипи, навчальний план.

© Дудич-Лакатош К., 2020 р.

Катерина Дудич-Лакатош – PhD, доцент кафедри філології, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Берегово, Україна; <https://orcid.org/0000-0003-1354-4421>

Kateryna Dudych-Lakatos – PhD, Associate Professor of the Philology Department, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Berehovo, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0003-1354-4421>